

Beýik lider Atatürküň şejeresi

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar, Türkmen dili

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Beýik lider Atatürküň şejeresi

BEÝIK LIDER ATATÜRKÜŇ ŞEJERESI

■ Türkiýe respublikasyny esaslandyryjy Gazy Mustapa Kemal Atatürküň nesil daragty

Osmanly türkmen soltany Myrat Hudawendigär zamanyndan başlap, döwleti dolandyran patyşalar Rumelini, Balkan ýurtlaryny we Ýewropany türkmenleşdirmek üçin gelip çykyşynda başga halklaryň gatyşygy bolmadyk arassa türkmen maşgalalaryny köpçülikleýin täze eýelenen ýerlere ugradypdyrlar. Bu migrasion prosesini agramly bölegini oguz-türkmenleri we musulman oguzlaryň ýörük türkmen taýpalaryndan ugradylan maşgalalar düzüpdir.

Musulman oguzlar gelip çykyşy boýunça Taňry dagy we Garagöz ýörüklerinden bolup, olaryň Türkiýäniň Konýa we Aýdyn sebitlerine ýerleşen böleginiň atlary birin-birin ýazylygydyr. Ol ýeriniň ilatyny 950-nji ýyl senesi goýlan we 82-nji belgi goýlan tükelleyiş depderinde Anadoludan Rumelä geçen türkmen tire-taýpalarynyň atlary ýekän-ýekän ýazylypdyr. Olaryň musulman oguzlar bolan ýörük türkmenlerinden düzülen maşgalalarynyň kimlerdigi barada çeşmelerde anyk maglumatlar bar.

Ynha, hut şol taryhy maglumatlar hem beýik türk lideri Atatürküň ata-babalarynyň Anadolunyň Konýa we Aýdyn sebitleride ýaşan türkmenlerdigini ýazýar.

Atatürküň aňyrsyna Anadoludan Rumelä gidip, Gresiýanyň Manastyr oblastynyň Kojajyk şäherçesine ýerleşen türkmenleriň biri bolan Hapyz Ahmet Alüş endi diýer ekenler.

Kojajyk şäherçesiniň ilaty tutuşlygyna türkmendir. Atatürk

Hapyz Ahmet ependiniň agtygydyr. Hapyz Ahmet ependiniň saçlary gyzylymtyk bolandygy üçin oňa Gyzyly Hapyz ependi diýipdirler. Beýik lider Atatürküň atasy Gyzyly Hapyz ependi Kojajyk şäherçesinde mugallymçylyk edipdir. Atatürküň kakasy Aly Ryza ependä Alüş ependi diýipdirler.

Kojajyk şäheriniň ähli ýaşajysy Aýdyn we Konýa sebitlerinden göçüp gelen arassa ýörük türkmenleridir. Bularyň Taňry dagy we Garagöz ýörükleridigi ýokarda agzalan ilat sanyny tükelleş kitabynda anyk ýazylandyr. Şeýle hem başga taryhy maglumatlarda-da Aktan we Naldöken ýörükleriniň şu sebitlerde ýaşandygy belenip geçilýär. "Fetihnamalar" ("Ýeňişnamalar") şol ýerlerdäki Konýa türkmenlerine "Serhetçi gazylar" derejesiniň berilendigini habar berýär. Olara gönüden-göni ýörük türkmenleri diýlipdir.

Beýik lider Atatürk arassa türkmen bolup, Konýa we Aýdyn sebitlerinden göçen türkmen maşgalasynyň perzendidir. Ejesi Zübeýda hanym bolsa Aýdyndan Selanige giden başga bir türkmen maşgalasynyň gyzydyr. Zübeýda hanymyň kakasynyň asly Aýdynlydyr.

(Zübeýda hanym boýunça giňişleýin maglumat üçin Baýramgeldi Çaryýewiň "Zübeýda hanym" makalasyna seret:

http://www.kitapcy.com/news/zubeyda_hanym/2018-12-21-4080)

Bu maglumatlar Türkiýäniň Premýer-ministrliğinde işläň Şejagatdin Zenginoglynyň "Bilimler zamanasyndaky türk ýaşlarynyň batlanan sesi-1999" ("Bilgi Çağyndaky Türk Gençliğinin Yükselen Sesi-1999") atly kitabyndan alyndy.

■ Atatürküň öz gelip çykyşy barada aýdanlaryndan:

[1] "Meniň şu dünýäde ýeke-täk buýsanjym we baýlygym türklükden başga zat däldir.

Maňa adamlardan üýtgeşik dünýä iniş ýöňkejek bolmaň. Meniň dogluşymdaky ýeke-täk aýratynlyk türk(men) bolup dünýä inmekdir!"

[2] Atatürküň "Siz kimlerden bolarsyňyz?" diýip soran bir iňlise beren jogaby:

"Ene-atasynyň asylzadalygy bilen öwünýän Teodos Italiýa

ýarymadasyna inmek isleýän Atilla bilen ýaraşyk duşuşugyny geçirmeziniň öňüsrasy: "Siz kimlerden bolarsyňyz?" diýip sorapdyr. Atilla hem oňa: "Men asly päk halkyň ogludyrn!" diýip jogap beripdir. Ynha, meniňem size berjek jogabym şudur!"

[3] Ynha, şu aşakdaky setirlerem bolar-bolgusyz internet saýtlarynda ýalan-ýaşryk toslamalar maglumatlar arkaly Atatürküň gelip çykyşyny jöhitleme baglajak bolýan we onuň türk halkynyň öňünde bitiren taryhy missiýasyna dodak çöwürýän häzirkä käbir gara niýetli betpygylara we käbir dindarsumaklara berip giden jogaby:

"Türk(men) türk(men)digi üçin asylzadadyr... Köpimiz garry atamyzyň atasynyň kimdigini bilemzok. Biz ata-babalarymyza bolan buýsanjymyzy türk(men) bolup dogulmakdan tapmalydyrys".

[4] "...Türk(men)çilik meniň iň ygtybarly daýanjym we iň belent buýsanjymdyr".

[5] "Milli gymmatlyklarymyza duşmançylyk besleýänler bilen dost boljak bolup durmagyň geregi ýok. Bular ýalylara garşy... "Türk men we saňa menem duşman bolaryn, dünýäde ýeke özüm galsamam!" diýmegi başaralyň".

[6] "Gelip çykan türk halkymyň şan-şöhratynyň bolşy ýaly, meniňem şol halkyň bir parçasý bolup durýandygym üçin şan-şöhratym bardyr..."

[7] Ynha, Atatürk öz gelip çykyşy barada şular ýaly sözleri aýdypdyr. Ol özüne "Men Türk", "MEN TÜRKMEN!" diýip belent ses bilen gygyrýar we çäksiz ruhubelentlik bilen muňa BUÝSANÝANDYGyny aýdýar. Onuň öz gelip çykyşy barada aýdan bu belent äheňli sözleriniň üstüne goýup boljak hiç hili söz tapylmasa gerek.

Mustapa Kemal türkmendir, özem goja türkmendir we ol sözüň doly manysynda häzirkä doganlyk türk milletiniň hakyky Atasydyr.

Ol häzirkä türk halkynyň unutdyrylmaga çalşylan milli

buýsanjyny gaýtadan dikelden, ýykylyp weýran bolan alty asyrlyk Osmanly türkmen döwletiniň küllerinden täze türk halkynyň galkynyp çykmagyna tekge beren beýik Türkmendir!

Türkmen halkynyň şanly taryhynda yz goýan belent şahsyýetlerimiziň adyny garalamaga synanyşýan käbir guşbeýinleriň hiç mahalam Mustapa Kemal Atatürküň şejeresine gara sürtmäge güýçleri ýetmez!

Geliň, bilip ýa-da bilmezden şeýle prowokasiýalaryň gurbany bolan käbir darbeýinlilere muny subut etmegiň hernäçe zerurlygy ýok hasap etsegem, Atatürküň ene-atasynyň gelip çykyşyna ser salalyň.

■ Mustapa Kemalyň ejesi Zübeýda hanym ýörük türkmenlerindendi

Zübeýda hanymyň taýpasy ýörükdi. Ol Fatih Soltan Mehmediň döwründe Garamanogullary türkmen begliginiň ýykylmagyndan soň (1466) Balkan ýurtlarynda täze eýelenen ýerleriň türkmenleşmegi üçin göçürilen maşgalalardandyr. Bu barada belli türkmen taryhçysy Baýramgeldi Çaryýew hem ýörite belläp geçýär:

"Zübeýda hanymyň ata-babalarynyň asly ýörük türkmenlerinden bolup, olar Osmanly türkmenleriniň patyşalary Myrat Hudawendigäriň we Fatih Soltan Mehmediň döwleti dolandyran döwürlerinde Toros daglarynyň eteklerinde, Konýa we Aýdyň welaýatlarynda ýaşapdyrlar".

(Seret:

http://www.kitapcy.com/news/zubeyda_hanym/2018-12-21-4080).

Konýa sebitlerinden gelendikleri üçin resmi maglumatlarda olaryň ady "konýarlar" diýen at bilen ýatlanypdyr.

[8] Maşgala Wodina sanjagynyň Saryköl şäherçesine göçüp barypdyr. Zübeýdanyň kakasy Sopyzada Seýfulla aga Selanigiň golaýyndaky Lankaza diýen ýere göçýär we mülk ýeri edinýär. Zübeýda hanym 1857-nji ýylda şol ýerde dogulýar. Zübeýda hanym Atatürküň kakasynyň üçünji aýalydyr.

[9] Zübeýda hanymyň gelip çykyşyny birem onuň öz ýakyn dogan-

garyndaşlarynyň sözlerinden yzarlalyň.

Mustapa Kemalyň uýasy Makbule hanym (1885-1956):

“Ejemden şulary kân-kân gezekler diňläpdim. Ol "biziň aslymyz ýörükdir, biz bu ýerlere Konýa-Garaman sebitlerinden gelipdiris" diýerdi we ata-babalarymyzyň käbiriniň soň-soňlar gaýtadan Konýa dolanyp barandygyny aýdardy: “Atam Feýzulla ependiniň uly agasy Konýa dolanypdyr, Möwlana dergähine giripdir, ol ýerde galypdyr. Megerem, ol ýörükligini ýitirmän saklar...”

[10] Makbule hanym ýörük türkmençiligi üçin şeýle diýýär:

“...Ejem hemişe öz ýörük türkmenligine buýsanyp gezerdi. Bir gün men Atatürkden "Ýörük diýmek näme?" diýip soradym. Agam maňa "Ýöreýän türkler" diýip jogap berdi".

[11] Ýörük sözi bilen türkmen sözi bir many aňladýan sözdür. Atatürk öz şejeresini mälüm edende hut şeýle diýipdir: “...Meniň atalarym Anadolydan Rumelä gelen ýörük türkmenlerindendir”.

[12] Zübeýda hanymyň kakasyny, adamsy Gyzył Hapyz Ahmet begi ýakyndan tanaýan kişi Selanikde doglan we soň Aýdynyň halk deputatlygyna saýlanan Hasan Tahsin Sandyr (1865-1951).

[13] Hasan Tahsin San şu maglumaty berýär: "Atatürküň käbesi Zübeýda hanym Sopyzada maşgalasyndan bolan Fethulla aganyň gyzydyr. Ol Selanikde dünýä indi. Bu maşgala mundan 130 ýyl owal (XIX asyryň başlary). Olar Sarykölden Selanige göçüp gelipdiler. Wodina sanjagynyň günbatarynda Saryköň şäherçesinde 16 obadan ybarat bu şäherçeliler Makedoniýanyň we Teseliýanyň eýelenmeginden soň Osmanly döwletiniň göçürip getiren we öň Konýa etraplarynda oturýan türkmenleriň neslidir. Olar soňky döwürlere çenli baş asyryň dowamynda öz durmuş özboluşlylyklaryny, edim-gylymlaryny, hüý-häsiýetlerini üýtgetmän saklamagy başardylar”.

[14] Başga bir daşary ýurtly ýazyjy Atatürküň ejesi hakynda

şeyle setirleri ýazypdyr:

"Mustapanyň kakasy Aly Ryza Ependi, ejesi Zübeýda hanym... Ol saryýagyzdy, ak tenli, çuňňurdan gelen aýdyň we mawy gözleri bardy. Maşgalasy Selanigiň günbatarynda, Albaniýa tarapda, kert we ýalaňaç dag gerişleriniň ýaýbaň, bir gyrasyny köllere direýän etraplarynda oturýardy. Bu ýerler türkleriň Makedoniýany we Teseliýany eýelemeginden soň Anadolunyň jümmüşinden gelen obalylaryň göçüp gelen ýerleridi. Şonuň üçin Zübeýda hanym ilkinji çarwa türkleri taýpalaryň neslidigine we häzirem Toros daglarynda erkin durmuşda ýaşayan saryýagyz ýörükleriň ganyny göterýändigine diýseň buýsanýardy. Mustapa hem ejesine çekipdi: olam edil ejesi ýaly saçlary sary, gözleri mawdy".

[15] Zübeýda hanymyň özüniňem aýdyşy ýaly, ogluny, gyzyny we onuň özüni tanaýanlaryň we bu boýunça seljerme geçirip görenleriň umumy gelen netijesi: Zübeýda hanym hakyky ýörük türkmenidir.

■ Mustapa Kemalyň kakasy Aly Ryza ependi hem ýörük türkmenlerindendi

Mustapa Kemalyň kaka tarapy Aýdyn/Söke taraplardan Manastyr etraplaryna göçürilip getirilen Kojajyk ýörüklerindendir (Hoja Hamza ýörükleri).

Aly Ryza Ependi 1839-njy ýylda Manastyryň Debreýi Bala sanjagynyň Kojajyk şäherçesinde dünýä indi. Aly Ryza soň maşgalasy bilen bile Selanige göçdi. Onuň kakasy Gyzyly Hapyz Ahmet Ependi hem mugallyndyr. Agasy hem Gyzyly Hapyz Mämmed Ependidir.

Olaryň "Gyzyly" lakamyny almagy we ýerleşen ýerlerine Kojajyk diýilmegi, Aly Ryza Ependiniň aňyrsynyň "gyzyly oguzlardan" ~ Kojajyk ýörüklerinden-türkmenlerinden gelýändigini görkezýär.

[16] Ejeleriniň şejeresinde bolşy ýaly kaka tarapdanam iň ynamly maglumatlar ilki Atatürküň özüniň we onuň ejeleriniň, doganynyň, olary ýakyndan tanaýanlaryň beren gürrüňleridir.

Makbule hanym: "Kakam Aly Ryza ependi selaniklidir. Özleri

ýörük neberelerindendir".

[17] Atatürk: "...Meniň ata-babalarym Anadoludan Rumelä gelen YÖRÜK TÜRKMENLERINDENDIR".

[18] Mustapa Kemalyň Selanikde bile önüp-ösen we mekdepde bile okan ýoldaşy, Kütahýanyň halk deputatlaryndan Mämmet Somer (1882-1950) şeýle diýýär:

[19] "Atatürküň atalary hakynda meniň bilýän zatlarym şular: "Atatürküň atalary Manastyryň Debreýi Bala sanjagyna degişli Kojajyk şäherine ýerleşipdirler. Bulary men selanikli ýaşululardan eşidipdim. Kojajyklylaryň hemmesi arassa türkmen dilinde gürleýärler. Olar iri süňkli adamlardyr. Bularyň hemmesi ýörükdir... Geýnişleri Anadoly türkmenleriniň geýnişine meňzeýär. Ýaşaýyşlary, hatda şiweleri hem bire-bir gabat gelýär".

[20] Türkiýäniň "Milliýet" gazetiniň 1993-nji ýylyň 10-njy noýabryndaky sanynda "Ata(myz)ýň nesil daragty" ("Ata'nın Soy Kütüğü") atly makala çap edilýär. Makalanyň awtory žurnalist Altan Arasly Kojajyk şäherçesine gidip ýörite barlag geçirýär we kojajyklylar bilen gürründeş bolupdyr. Şonda kojajykly Numan Kartal diýen ýaşuly şeýle diýipdir: "Aly Ryza Ependi Manastyryň Debreýi Bala sanjagyna degişli Kojajykda dünýä indi. Kojajygyň ilaty tutuşlaýyn türkmenidir, özem Anadolydan gelen ýörük türkmenleridir. Biziň aňrymyz musulman oguzlardan – türkmenlerdendir".

■ Çykgytlar

[1] Bozkurt, Mahmut Esat; Yakınlarından Hatıralar, Sel Yayınları, İst., 1955, s.95

[2] Egeli, Münir Hayri; Atatürk'ten Bilinmeyen Hatıralar, İst., 1959, s.15

[3] Ünaydın, Ruşen Eşref; Atatürk Tarih ve Dil Kurumları (Hatıralar), TDK. Yayını. Ank., 1954, s.54

[4] Egeli, Münir Hayri, s.69

[5] Faik Reşit Unat'ın "Ne Mutlu Türk'üm Diyene" Türk Dili

- Dergisi, Sayı 146, 1963 makalesinden aktaran Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, Ank., 1984, s.171-173
- [6] Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II. derleyen Nimet Unan, Türk İnk. Tarihi Ens.yayını, Ank.,1959,s.143
- [7] Arıkoğlu, Damar; Hatıralarım, İst.,1961, s.304
- [8] Güler, Ali; Atatürk Soyu, Ailesi ve Öğrenim Hayatı, Ank.1999, s.40-46 – Göksel, Burhan; Atatürk'ün Soykütüğü Üzerine Bir Çalışma, Kültür Bak. Yay., Ank.1994, s.7
- [9] Güler, Ali; s.46
- [10] Şapolyo, Enver Behnan, Kemal Atatürk ve Milli Mücadele Tarihi, İst.,1958, s.33,23- aktaran Güler, Ali s.45
- [11] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali a.g.e. s.27, 28
- [12] E.B.Şapolyo, a.g.e. den aktaran Güler, Ali a.g.e. s.28
- [13] Türk Parlamento Tarihi, 1919-1923 c.111, TBMM Vakfı Yay., Ank.,1995, s.132-133
- [14] E.B.Şapolyo, a.g.e den aktaran Güler Ali a.g.e.s.45
- [15] Lord Kinnross, Atatürk Bir Milleti Yeniden Doğuşu, Sander Yayınları, İst., 1978, s.25
- [16] Güler, Ali, s.17
- [17] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28
- [18] E.B.Şapolyo, a.g.e.den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28
- [19] Türk Parlamento Tarihi 1931-1935, c.11, Ank.1996, s.402
- [20] E.B.Şapolyo, a.g.e. s.21 den aktaran Güler, Ali, a.g.e. s.28.

www.yorukturkmenvakfi.com internet sahıpasynyň maglumatlary esasynda taýýarlandy.

Taryhy makalalar